

**Anaforické užití demonstrativ v odborných textech
(kontrastivní analýza)**
(FF JU České Budějovice, 2022)

Cílem práce je kontrastivní analýza anaforických českých a španělských demonstrativ v odborných textech. S ohledem na své další oborové zaměření provádí diplomantka analýzu na filosofických textech z 21. století. Analýza je prováděna pomocí elektronického korpusu, který autorka za tímto účelem sestavila.

Práce obsahuje dvě části, první je teoreticko-metodologickým úvodem, v části druhé pak diplomantka představuje výsledky analýz konkrétního jazykového materiálu.

První část je sepsána za použití odborné literatury české i zahraniční provenience (španělské a anglické). Diplomantka se zabývá pojmy a procesy, jejichž definice je nezbytná pro konkrétní textové analýzy. Volba pojmů a principů je tedy vhodná a účelná, použitou literaturu hodnotím jako relevantní. K této části mám následující věcné i formální výhrady.

Na str. 7, uvádí diplomantka následující definici textu: *Text pro nás není jen krátkým větným řetězcem, ale spojením jedné či více jazykových rovnic, které jsou vzájemně propojené tak, že jejich doslovný textový význam interaguje s jejich mimojazykovým kontextem. Textem tedy rozumíme jak onen soubor vět, tak mimojazykové aspekty nezbytné pro jejich správnou interpretaci z hlediska komunikačního záměru mluvčího.* Odkud tato definice pochází? Co míní autorka výrazy „jazyková rovnice“ či „doslovný význam“? Jsou-li pro autorku textem i mimojazykové aspekty (kontext), je tedy textem okolní svět (či jeho výsek, ke kterému jazykové výrazy v textu referují, sdílené znalosti mluvčích atd.)?

Na str. 8 zcela patřičně uvádí Bühlerovo schéma komunikace. Dále jej však na str. 9 konfrontuje se saussurovskými dichotomiemi langue-parole či signifiant-signifié. Jde však o „mimoběžné“ principy. Jednotlivé funkce jazyka, které Bühler postuluje, nejsou „popřením“ dichotomií. Problematické je i tvrzení: *Symbolický znak, který je tak vytržen ze situačního kontextu...* Nechť diplomantka u obhajoby tuto část svého výkladu upřesní.

Výklad o rozdílech mezi determinanty a zájmeny by zasloužil pečlivější redakční práci (místy neústrojné přechody mezi tématy, nedůsledné užívání kurzívy pro uvádění příkladů či popisovaných jazykových výrazů, zvláštní bibliografický odkaz na Štichovu *Akademickou gramatiku češtiny* apod.).

Vlastní analýzy provádí diplomantka pomocí korpusu textů zpracovaných nástrojem Sketch Engine. Vytváří tak tzv. srovnatelné korpusy. Diplomantka korpusy představuje, nicméně by bylo vhodné, zejména s ohledem na následné kvantitativní analýzy, charakterizovat obě části korpusu (šj a čj) i co do počtu tokenů. Dále by bylo třeba uvést, jaký typ morfologického analyzátoru byl použit pro lemmatizaci a označkování obou částí korpusu. Toto vše je důležité i proto, že v rozboru kvantitativních dat získaných z korpusu bývá zvykem uvádět i přesné znění rešeršního dotazu (což autorka nečiní).

Ne zcela rozumím klasifikaci přímých anafor, uváděné na str. 37. Z výkladu o tzv. reiteraci vyplývá, že tzv. repetice je podskupinou reiterace, další výklad a též i třídění korpusových výskytů ukazuje, že by mělo jít o dva různé principy. Příklad na tzv. částečnou repetici na str. 37 obsahuje v postcedentu hyperonymum, což jsou případy, které pak ve vlastních analýzách diplomantka chápe jako tzv. reiteraci (např. str. 49, příklad 51). Toto je třeba vyjasnit. Z tvrzení na str. 67 - 68 vyplývá, že autorka činí rozdíl mezi tzv. myšlenkovou a konceptuální anaforou. Tento rozdíl však nevysvětluje; jak je to míněno?

Autorka zcela patřičně bere v úvahu faktor aktuálního členění. Výklad by se měl týkat rozdílů v tematických pozicích oproti pozicím rematickým – žádné konfrontace (kvantitativní či kvalitativní) vedené v této perspektivě však uváděny nejsou.

Autorka sleduje kvantitativní a kvalitativní rozdíly mezi *este/ese* na straně jedné a *ten/tento* na straně druhé (třetí ze sledovaných morfémů má v obou korpusech zanedbatelné výskyty). Spočívají však rozdíly mezi těmito morfémy v obou jazycích na analogických principech? Pokud nikoli, jaká je linie kontrastivní analýzy?

Je třeba ocenit, že autorka vytvořila vlastní korpus, materiál dokázala roztrždit a v zásadě správně interpretovat. Zajímavé a přínosné jsou pasáže o výběru lexikálních pojmenování v konceptuální anafoře, ukazují na důležitost faktoru textových žánrů.

Závěrem:

Práci doporučuji k obhajobě a navrhuji hodnotit známkou **velmi dobře**.

V Českých Budějovicích dne 2. 6. 2022.

doc. PhDr. Ondřej Pešek, Ph.D.